

Sisukord

Saateks	7	17. Kaarma kiriku lõunapoolne kõrvalaltar	84
Sissejuhatus		18. Kadrina kiriku altar	86
Altar ja retaabel	9	19. Karja kiriku altar	88
Allikad ja uurimisvõimalused	16	20. Karuse kiriku mensa	90
Altarid		21. Keila kiriku altar	91
Altarite ja vikaariate rajamine	18	22. Kihelkonna kiriku altar	93
Altarite arv, asukoht ja pühitsemine	21	23. Kihelkonna kiriku mensa	95
Säilinud altarid ja mensad	30	24. Kihelkonna kiriku mensa	96
Hauaplaadist mensaks ja vastupidi	32	25. Koeru kiriku mensa	97
Kaunistamine retaablite ja pühakujudega	34	26. Kuressaare linnusekabeli altar	98
Retaablid		27. Lüganuse kiriku altar	100
Retaablite tellimine ja rahastamine	36	28. Martna kiriku altar	102
Piltide mõjuvõim	41	29. Muhu kiriku altar	103
Mõju kohalikule kunstiloomingule	45	30. Nõo kiriku mensa	105
Epiloog: kõrvalaltarite saatus pärast reformatsiooni	49	31. Palamuse kiriku mensa	106
Viited	54	32. Pirita kloostrikiriku kõrvalaltari mensa	108
		33. Pirita kloostrikiriku Birgitta altari mensa	109
Kataloog		34. Puhja kiriku mensa	110
A. Altarid ja mensad Eestis ja Lätis		35. Põide kiriku altar	111
1. Ambla kiriku altar	62	36. Pühalepa kiriku mensa	113
2. Haapsalu Jaani kiriku mensa	64	37. Ridala kiriku altar	115
3. Haapsalu toomkiriku mensa	65	38. Riia toomkiriku mensa	117
4. Haapsalu toomkiriku mensa	66	39. Riia toomkiriku mensa	118
5. Haljala kiriku altar	67	40. Risti kiriku mensa	119
6. Haljala kiriku mensa	69	41. Risti kiriku mensa	120
7. Hanila kiriku altar	70	42. Risti kiriku mensa	121
8. Hanila kiriku mensa	72	43. Risti kiriku mensa-hauaplaat	122
9. Hanila kiriku mensa	73	44. Saha kabeli altar	123
10. Harju-Madise kiriku altar	74	45. Tallinna Niguliste kiriku peaaltari mensa	125
11. Harju-Madise kiriku mensa	76	46. Tallinna Niguliste kiriku mensa	126
12. Harju-Madise kiriku mensa	77	47. Tallinna Niguliste kiriku mensa	127
13. Järva-Jaani kiriku mensa	78	48. Tallinna Niguliste kiriku mensa-hauaplaat	128
14. Järva-Madise kiriku altar	79	49. Tallinna Püha Vaimu kiriku peaaltari mensa	130
15. Kaarma kiriku pealtar	80	50. Tallinna toomkiriku mensa	131
16. Kaarma kiriku põhjapoolne kõrvalaltar	82	51. Tallinna toomkiriku mensa	132

52. Tallinna kirik (teadmata) – reljeefahvel, endine mensa	133	11. Kaks ratsanikku Kolgata-stseenist	275
53. Türi kiriku altar	134	12. Püha Olav ja tundmatu pühak	277
54. Vormsi kiriku altar	136	13. Püha Nikolaus Käina kiriku retaablist	280
55. Võnnu (Cēsise) Jaani kiriku mensa-hauaplaat	138	14. Püha Dorothea	281
56. Võnnu (Cēsise) Jaani kiriku mensa-hauaplaat	139	15. Neitsi Maarja, apostlid Peetrus ja Paulus	282
57. Võnnu (Cēsise) linnuse mensa	140	16. Retaabli tiib Kaitsemantlimadonnaga	284
58. Võnnu (Cēsise) linnuse mensa	142	17. Riia Suurgildi retaabli reljeef „Neitsi Maarja surm“	286
59. Väike-Maarja kiriku mensa	143	18. Riia mustpeade retaabli skulptuurid	290
60. Väike-Maarja kiriku mensa	145		
61. Väike-Pakri kabeli mensa	146	Lisad	
B. Retaablid Eestis ja Lätis		Lisa 1. Toomkirikute altarid ja vikaariad	297
1. Tallinna Niguliste kiriku peaaltari retaabel	150	Lisa 2. Tallinna ja Riia kogudusekirikute altarid ja vikaariad	299
2. Tallinna Püha Vaimu kiriku peaaltari retaabel	180	Lisa 3. Maakirikute altarid ja vikaariad	308
3. Tallinna mustpeade Maarja altari retaabel	198	Lisa 4. Püha Anna altari rajamine Niguliste kirikusse 1476	310
4. Retaabel püha hõimkonnaga	205		
5. Retaabel Kristuse kannatuslooga	221	Medieval Altars and Altarpieces.	
6. Kaarma kiriku reljeef „Neitsi Maarja kroonimine“	240	Summary	317
7. Kaarma kiriku retaabel	246	Allikad ja kirjandus	321
8. Lääne-Nigula kiriku retaabel	260	Lühendid	334
9. Pühalepa kiriku retaabel	267	Koharegister	335
10. Haapsalu toomkiriku retaabli fragmendid	271		